

“Lost in Translation”: k prekladom slovenských geoným do anglického jazyka

Stela CSACHOVÁ

Abstract: *The role of English as a language of international communication has increased in the recent years more than ever before. Effective mastering the language, the ability to publish in it is very topical for the academicians. Geographical texts are typical of using the geographical names – geonames (place names) the translation of which has many imperfections both in popular and scientific literature. The number of academic works in geography-related journals written in English have increased considerably mainly in our country in the last decade. As the Slovak geonames translated to English vary a lot, it would be beneficial to agree on some kind of standardisation approved by an authority responsible. The paper is aimed to give brief terminology introduction to geographical names, the process of standardisation in Slovakia and worldwide and finally discusses the ways how Slovak geographical names are recommended to be translated and suggests standardised forms of some Slovak geonames. The concluding part of the paper is mainly concerned with presenting the “Rules for use of the names of geographical objects in foreign language text of publications published in the Slovak Republic” released by the Office of Geodesy, Cartography and Cadastre of the Slovak Republic just by the end of the year 2012.*

Keywords: *geonames, standardisation, exonym, endonym*

Úvod

Aktívne pôsobenie v akademickom prostredí si v súčasnosti vyžaduje profesionálne ovládanie cudzieho jazyka v ústnom i písomnom prejave. Jazykom kongresov, konferencií, vedy, výskumu a akýmisi „lingua franca“ medzinárodnej komunikácie sa v súčasnosti stal anglický jazyk. Potvrdzuje to aj fakt, že 95 % všetkých prekladov predstavujú preklady odborného textu (Hrehovčík 2006). Podľa Citation Index bolo už v roku 1997 95 % článkov publikovaných v angličtine, pričom len polovica z nich bola z pera autorov pochádzajúcich z anglicky hovoriacich krajín. Aby bolo možné vedecké bádanie zdieľať v zahraničí, mnoho vedeckých časopisov na Slovensku preferuje publikovanie príspevkov v anglickom jazyku. Geografické texty sú charakteristické používaním geografických názvov (názvov geografických objektov) – **geoným**, ktorých preklad v populárno-náučnej, ale aj odbornej literatúre zo slovenského do cudzieho jazyka má výrazné slabiny. Cieľom príspevku je prispieť do odbornej diskusie k problematike používania prekladu slovenských geoným v cudzojazyčných (konkrétne anglických) textoch a ponúknuť odporúčania pre ich korektný preklad. V príspevku bude predstavený základný terminologický aparát geografického názvoslovia, pokračovaním bude štandardizácia geografického názvoslovia, vybrané problémy prekladateľskej praxe a oboznámenie sa s novou publikáciou *Zásady používania názvov geografických objektov v cudzojazyčnom texte publikácií vydávaných v Slovenskej republike* vydanou Úradom geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky v októbri roku 2012. Uvedená problematika má výrazne medziodborový, interdisciplinárny charakter (Majtán 1986) a je zložitým prienikom predovšetkým geografie, translitológie a toponomastiky. V predkladanom texte sa pokúsime o jej priblíženie s dôrazom na pohľad geografa.

Zhodnotenie literatúry

V júni 2010 organizoval Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky seminár s názvom Štandardizácia geografického názvoslovia, na ktorom sa konštatovalo, že je potrebné spracovať zásady k prekladu slovenských geografických názvov v cudzom jazyku. Dôvodom bola (a je) skutočnosť, že produkcia cudzojazyčných textov obsahujúcich geografické názvy je vysoká a varianty prekladov geoným (chybných, niekedy priam nezmyselných) je potrebné eliminovať. Aj Lupták (2005) kon-

štatuje, že sa zväčša prekladá s neprofesionálnym prístupom a bez lingvistického alebo prekladateľského vzdelania. Pre geografickú obec je diskusia na prvý pohľad jednoduchá, avšak kvôli chýbajúcim pravidlám a variabilite prekladov sa čoraz častejšie stáva mätúcou. V priestore bez konvenčne stanovených pravidiel sa používa tzv. „prekladateľský úzus“, ktorý sa môže od časopisu k časopisu, od disciplíny k disciplíne líšiť.

Problematika geografického názvoslovja je na Slovensku inštitucionálne zastrešená Úradom geodézie, kartografie a katastra SR. Pracujeme s dokumentmi vydávanými týmto úradom, napr. Konceptia rozvoja štandardizácie geografického názvoslovja v Slovenskej republike na roky 2011 – 2015 a staršie. Pre pochopenie prekladu ako jednej z jazykových kompetencií nám bola nápomocná publikácia Hrehovčíka (2005). Z prostredia jazykovedcov sa štandardizácii geografických názvov dlhodobo venuje Majtán (1986, 2006) a Horňanský (2011). Danú problematiku reflektoval aj zborník materiálov zo seminára „Štandardizácia geografického názvoslovja“ (2010). V ostatných rokoch bol publikovaný krátky geografický slovník pre účastníkov geografickej olympiády (Majerová 2006). V geografickej obci bol dosiaľ spracovaný úvod do danej problematiky Csachovou (2010, 2012). Na Ústave geografie Prírodovedeckej fakulty UPJŠ v Košiciach bola v roku 2012 úspešne obhájená diplomová práca Šostákovéj (2012) pod názvom „Preklad slovenských geografických názvov do anglického jazyka a metodická aplikácia do vyučovania geografie“. Geonymá sa často vyskytujú v slovníku geológov, preto sme sa nechali inšpirovať Mellom (1997) a Polákom (1997). Rovnako prínosná je príručka odbornej angličtiny pre geofyzikov a geológov od Pašteku a Dugovičovej (1998).

Geonymá a nomia propria

Geonymá sú špecifickou skupinou geografických názvov, pod ktorými rozumieme vlastné podstatné mená neživých prírodných objektov a javov na Zemi a človekom vytvorené objekty trvalo umiestnené v krajine. Geografické názvoslovie je významnou súčasťou mnohých socioekonomických činností. Pre potreby jednoty v používaní geografického názvoslovja na národnej úrovni dochádza k jeho štandardizácii. Tú má v súčasnosti podľa príslušných zákonných noriem v kompetencii vláda Slovenskej republiky, ktorá určuje a mení názvy obcí, okresov a krajov, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky a jeho podriadené zložky názvy častí obcí a názvy základných sídelných jednotiek a Úrad geodézie, kartografie a katastra SR názvy ďalších menších sídelných geografických objektov (kopaníc, lazov atď.). Štandardizácia geografického názvoslovja je osobitnou činnosťou Názvoslovnej komisie pri Úrade geodézie, kartografie a katastra SR v Bratislave, ktorá stanovuje štandardizované, resp. oficiálne geografické názvy jednotlivých miestopisných názvov. Zákon NR SR č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii hovorí, že „štandardizované geografické názvy sú záväzné pre vydavateľov kartografických diel, odborných publikácií, na používanie v tlači a iných prostriedkoch masovej komunikácie a v úradnej činnosti orgánov verejnej správy, rovnako to platí pre vydavateľov kartografických diel a odborných publikácií vydávaných v cudzom jazyku a na používanie v tlači a iných prostriedkoch masovej komunikácie šírených v cudzom jazyku“ (§18 ods. 7). Zoznamy štandardizovaných názvov sú zverejnené na webovej stránke Úradu geodézie, kartografie a katastra SR.

Názvy objektov v oficiálnom jazyku vyskytujúcim sa v oblasti, kde sa objekt nachádza sa nazývajú **endonymá**. Pre názvy objektov používaných v určitom jazyku mimo oblasti, kde je umiestnený tento geografický objekt sa používa termín **exonymá** (vžité názvy) (tab. 1). Sú to teda geografické mená preložené do cudzieho jazyka používané v cudzom jazyku. Štandardizované endonymum z územia Slovenskej republiky je oficiálny štandardizovaný názov v slovenskom jazyku pre geografický objekt nachádzajúci sa na území Slovenskej republiky (slovenské štandardizované endonymum). Cudzozajčné exonymá sú názvy objektov ležiacich mimo územia SR v cudzom jazyku tak, ako ich schválila zahraničná názvoslovná autorita.

Tab. 1. Príklady endoným a exoným

endonymum	exonymum v SJ
Paris	Paríž
Österreich	Rakúsko
Baile-Átha-Claith	Dublin
Copenhagen	Kodaň
Köln am Rhein	Kolín nad Rýnom

Geonymá možno klasifikovať z rôznych hľadísk. Pre potreby nášho príspevku uvedieme jednu z nich, bližšie sa im venuje toponomastika. Jazyk geografie používa:

- a. všeobecné geonymá – rieka, vietor, jaskyňa, obec, sídlisko atď.
- b. špecifické geonymá – sinter, pahorkatina, černoziem atď.

Z danej klasifikácie je potrebné zdôrazniť **vlastné podstatné mená** (nomia propria) pomenávajúce konkrétnu osobu, miesto, vec a ich názvy sa píšu veľkým začiatočným písmenom. O ich písaní sa zmieňujú aj Pravidlá slovenského pravopisu (2000). Práve prekladu tejto skupiny je potrebné z nášho pohľadu venovať bližšiu pozornosť.

Štandardizácia geografického názvoslovía vo svete a na Slovensku

Hlavnou úlohou štandardizácie je jednoznačne identifikovať geografické objekty na Zemi a priradiť im jednoznačný názov. Krajiny patriace do OSN sa majú postupne snažiť vytvoriť ustálené názvoslovie svojich geografických objektov odrážajúce miestne jazyky a tradície za účelom propagácie miestnych názvov vo svete formou máp, slovníkov, atlasov atď.

Problematikou štandardizácie geografického názvoslovía sa celosvetovo zaoberá OSN. Tá od roku 1967 organizuje každých 5 rokov medzinárodnú konferenciu, na ktorej sa prijímajú rôzne rezolúcie týkajúce sa štandardizácie geografického názvoslovía. Naplnenie týchto rezolúcií majú na starosti regionálne divízie členských krajín OSN, ktoré sa nezávisle stretávajú v období medzi konferenciami, aby sa dohodli na spôsobe plnenia rezolúcií OSN. Každá krajina OSN je pridelená k určitej skupine na základe jej geografickej polohy a lingvistickej charakteristiky. Sprvu boli krajiny rozdelené od roku 1972 do 14 divízií, dnes je ich 23. Slovensko patrí do regionálnej divízie Východná, stredná a juhovýchodná Európa (ECSEE – *East, Central and South-East Europe*) spolu s Albánskom, Bosnou a Hercegovinou, Bulharskom, Cyprom, Českou republikou, Čiernou Horou, Gréckom, Gruzínskom, Chorvátskom, Macedónskom, Maďarskom, Poľskom, Slovinskom, Srbskom, Tureckom a Ukrajinou.

V roku 1959 vytvorila OSN skupinu expertov pre geografické názvoslovie (UNGEGN – United Nations Group of Experts on Geographical Names), ktorej úlohou je rozvoj a podpora štandardizácie geografických názvov na národnej a medzinárodnej úrovni. Ich hlavnou úlohou je aktívne riešiť problémy štandardizácie na medzinárodnej úrovni a postupne dospieť k jednotnému používaniu geografických názvov na základe národnej štandardizácie. UNGEGN pravidelne vydáva rôzne publikácie a organizuje konferencie. Ostatná konferencia k štandardizácii geografického názvoslovía sa konala v New Yorku v lete roku 2012.

Zásady používania názvov geografických objektov v cudzojazyčnom texte publikácií vydávaných v Slovenskej republike – vybrané závery

Pri rešeršovaní rôznorodej populárno-náučnej, ale i odbornej literatúry z oblasti geografie, turistiky, cestovného ruchu možno dospieť k záveru, že v prekladoch slovenských endonym do anglického jazyka nachádzame rôznorodé varianty. Najvyššia variabilita bola nájdená pri preklade názvov geomorfologických celkov Malé Karpaty (12 variantov) a Vysoké Tatry (8 variantov) (Csachová 2010). Niekoľko ďalších prekladov z praxe, podľa nášho názoru nesprávnych, uvádzame v nasledujúcom zozname a v tabuľke 3:

- Upper Nitra Basin (Hornonitrianska kotlina)
- Sub Little Carpathian region (Podmalokarpatský región)
- Lower Zemplín (Dolný Zemplín)
- Volovec Mountains (Volovské vrchy)
- Upper Hron River Valley (Horehronská dolina)
- Jasov plateau (Jasovská planina)
- Zvolen historical region (Zvolenská župa)
- Orava lake (Oravská priehrada)
- County of Trenčín (Trenčiansky kraj)
- Waterfalls of Studený potok (Studenovodské vodopády)

Text sa stane informatívne hodnotnejší a čitateľnejší, ak sa takéto varianty eliminujú na úroveň jedného štandardizovaného pomenovania pre jeden objekt. Dokument *Zásady používania názvov geografických objektov v cudzojazyčnom texte publikácií vydávaných v Slovenskej republike (2012)* v úvodných častiach rámcovo predstavuje problematiku názvov geografických objektov. Jadro dokumentu tvoria zásady, ktoré v jednotlivých bodoch určujú a na príkladoch vysvetľujú, ako jednotne používať názvy geografických objektov v cudzojazyčnom texte.

1. Zásada, ak pre geografické objekty z územia SR neexistuje exonymum

Ak je objekt málo známy alebo ide o rovnaké názvy pre rôzne geografické objekty, môže sa pri prvom výskyte geografického názvu pridať k slovenskému štandardizovanému endonymu preklad druhového označenia objektu. Autor (prekladateľ) sa v ďalšom texte rozhodne, či znovu uvedie druhové označenie spolu s názvom alebo iba názov objektu.

Príklady: *Košická kotlina/Košická kotlina basin*

Oravské Beskydy/Oravské Beskydy mountains

Východoslovenská nížina/Východoslovenská nížina lowland

Laborecká vrchovina/Laborecká vrchovina highlands

Zádielska tiesňava/Zádielska tiesňava gorge

Z pohľadu geografa možno odporučiť používať druhové označenie (lowland, mountains, highlands, gorge), ktoré má vysvetľujúci význam a nepovažuje sa za súčasť názvu.

2. Zásada, ak pre geografické objekty z územia SR neexistuje exonymum, ktoré odporučila príslušná zahraničná názvoslovná autorita

Pri prvom výskyte v cudzojazyčnom texte sa uvedie slovenské štandardizované endonymum a za ním v zátvorke sa môže uviesť exonymum v cudzom jazyku. Autor alebo prekladateľ sa rozhodne, či ďalej v texte použije iba slovenské štandardizované endonymum, alebo slovenské štandardizované endonymum a za ním v zátvorkách exonymum, alebo iba exonymum bez zátvoriek.

Príklady: *Dunaj (the Danube/the Danube river)*, ďalej v texte podľa rozhodnutia autora

Karpaty (the Carpathians/the Carpathian Mountains), ďalej v texte podľa rozhodnutia autora

V geografických kruhoch sú tieto pojmy frekventované. Pravdou je tiež, že sa udomácnili preklady aj ďalších geoným, napr. High Tatras, Low Tatras, Slovak Paradise (tab. 2). O preklade týchto sa zmienime v časti Diskusia.

Tab. 2. Príklady exonym z územia SR (zozbierané z atlasov renomovaných vydavateľov)

slovenské endonymum	anglické exonymum	druh objektu
Beskydy	Beskid Mountains	pohorie
Bratislava	Pressburg	obec
Dunaj	Danube	rieka
Karpaty	Carpathians, Carpathian Mountains	pohorie
Tatry	Tatra Mountains	pohorie

Zdroj: *Zásady používania názvov geografických objektov v cudzojazyčnom texte publikácií vydávaných v Slovenskej republike (2012)*

Ďalšie zásady

V dokumente sa konštatuje, že je „nepripustná úprava štandardizovanej podoby slovenského endonyma, štandardizovanej podoby slovenského exonyma alebo exonyma, ktoré odporučila príslušná zahraničná názvoslovná autorita“ (Zásady 2012, s. 11). K frekventovaným úpravám patrí (podľa Zásady 2012, príklady doplnené autorkou):

- preklad celého názvu: Spišská Nová Ves (Spiš New Community), Svätý Anton (Saint Anthony), Pustá jaskyňa (Waste Cave), Morské oko (Sea Eye), Chočské vrchy (Big Choč Mountains) a i.
- preklad časti názvu: Dobšinská Ice Cave, Demänovská Liberty Cave a i.
- preklad druhového označenia, ktoré je súčasťou názvu: Slanské mountains, Demänovská valley, Košícký region, Spišský Castle a i.

- d. nedodržanie diakritických znamienok a skrátenie prídavného mena odvodeného od vlastného mena: Gombasek cave, Stratená Cave, Spiš Castle, Kremnica Mountains a i.

Súčasťou dokumentu sú aj prílohy uvádzajúce „Najčastejšie používané druhové označenia geografických objektov a geografické termíny v angličtine a v nemčine“, „Zoznam exonym z územia Slovenskej republiky v anglickom jazyku“, zozbierané z atlasov renomovaných vydavateľov, ako aj „Príklad použitia geografických názvov v anglickom texte“.

Tab. 3. Príklady variantov vybraných slovenských geoným v anglickom jazyku

Názov	
slovenský	anglický
<i>Malé Karpaty</i>	Slovak Carpathians, Carpathian Mountains, the Small Carpathians, Small Carpathian Mountain, the Small Carpathian Mountains, mountain range Malé Karpaty, Little Carpathians, the Low Carpathian Mountains, Malé Karpaty Mountains
<i>Tatry, Vysoké Tatry, Západné Tatry</i>	the High Tatras, High Tatras, High Tatra Mountains, "West Tatra" Mountains, West Tatras, the Liptov Tatras, the West Tatras, Tatra Mountains, High Tatra Mountains, High Tatras, Vysoké Tatry Mountains
<i>Nízke Tatry</i>	Nízke Tatry, Low Tatras, the Low Tatras, Low Tatra Mountains, Low Tatra, Low Tatra Mountains, Low Tatras, Nízke Tatry Mountains
<i>Malá Fatra</i>	"Small Fatras", Lesser Fatra, Malá Fatra Mountains
<i>Veľká Fatra</i>	High Fatras, High Fatra Mountains, Fatra mountains, Greater Fatra Veľká Fatra Mountains
<i>Volovské vrchy</i>	Volovské vrchy mountains, Volovec Mountains, Volovské hill range, Volovské Mountains, Volovské vrchy Mountains
<i>Veporské vrchy</i>	Veporské vrchy, "Vepor Mountains", "Vepor" Mountains, "Vepor" hills, Veporské vrchy Mountains
<i>Štiavnické vrchy</i>	Mountains Štiavnické vrchy, "Štiavnické vrchy", Štiavnica Mountains, Štiavnické vrchy Mountains
<i>Kremnické vrchy</i>	Kremnické vrchy, "kremnické vrchy", "Kremnica" Mountains, Kremnica Mountains Kremnické vrchy Mountains
<i>Poľana</i>	Stratovolcano Poľana, volcanic mountain Poľana, "Poľana" Hill, "Poľana", Poľana Mountains
<i>Krupinská planina</i>	Krupinská planina, plateau Krupinská planina, Krupina Plain, Krupinská planina plateau
<i>Zvolenská kotlina</i>	Zvolenská kotlina, Basin Zvolenská kotlina, Zvolen Basin Zvolenská kotlina basin
<i>Gerlachovský štít</i>	Gerlach Peak, Gerlachov Peak, Gerlachovský štít peak
<i>Myjavská pahorkatina</i>	Myjavská pahorkatina hillyland, hill country of Myjava, hill country-Myjava, Myjava Hills, Myjavská pahorkatina hills
<i>Podunajská rovina</i>	Podunajská rovina lowlands, plain Podunajská rovina, flatland Podunajská rovina, the Danube river flood plain, Danubian flat, Podunajská rovina plain
<i>Podunajská nížina</i>	lowland Podunajská nížina, the lowland Podunajská nížina, the Danube Lowlands, Danubian Lowland, Podunajská nížina lowland
<i>Slovenský raj</i>	Slovenský raj mountains, Slovak Paradise (Slovenský raj), Slovak Paradise
<i>Slovenský kras</i>	"Slovenský kras" (Slovak karst), Slovak karst mountains, "Slovak karst", Slovak Karst
<i>Hornonitrianska kotlina</i>	Upper Nitra Basin Hornonitrianska kotlina basin
<i>Slanské vrchy</i>	Slanské mountains, Slanské mountain ridge Slanské vrchy mountains
<i>Žiarska kotlina</i>	basin Žiarska kotlina, Žiar Basin, Žiarska kotlina basin

Pozn. autorky: problematike kapitalizácie (používania veľkých písmen vlastných mien) sa bližšie nevenujeme. Bude náročné zhodnúť sa na ich štandardizovanom používaní. Tučným písmom je označený názov, ktorý považuje autorka za najkorektnejší.

Diskusia

Z vyššie uvedeného možno sumarizovať nasledujúce okruhy problémov:

- Primárnym problémom odborného diskurzu je stanoviť postup prekladu pre tie geografické objekty z územia SR, pre ktoré neexistuje exonymum (ktoré odporučila príslušná zahraničná názvoslovná autorita).
- Ten istý geografický objekt môžu nositelia rôznych jazykov rôzne pomenovať.
- Polemika nad ekvivalenciou prekladu ako vzťahu medzi východiskovým a cieľovým textom, ktorý umožňuje, aby sa cieľový text mohol nazvať prekladom, tzv. výrazová rovina prekladu.

Navrhovaný postup Úradu geodézie, kartografie a katastra SR nie je definitívny, tak ako nie je definitívny počet geografických objektov a ich mien. Možno konštatovať, že navrhovaný postup je najjednoduchší možný, t. j. zachováva pôvodné názvy v slovenskom jazyku a odporúča prekladať len druhové substantívum (nedochádza k prekladu v pravom zmysle slova). Diskusia k danému problému s doc. RNDr. Z. Hochmuthom, CSc. nás podnietili k zamysleniu sa nad ďalšou, dosiaľ nespomínanou stránkou prekladu. Keďže geografické meno vzniklo v konkrétnom priestore a čase, pomenovanie je vždy aktom historickým, daným stupňom vývoja spoločnosti a podmienený tým, čo si ľudia danej doby všímali a čo subjektívne hodnotili (Horňanský 2011). Geografické názvy majú aj značný sociálno-politický význam (Majtán 1986). Ak je cieľom prekladateľa transformovať informáciu tak, aby ju čitateľ adresne identifikoval a lokalizoval v priestore, uplatňuje tzv. informačnú rovinu prekladu, a spomínaný postup, t. j. zachová sa pôvodný názov a doplní prekladom druhový pojem – napr. Morské oko Lake, Ľubovnianske kúpele Spa. Ak chce prekladateľ transformovať informáciu, ktorá má čitateľovi naznačiť výraz, okolnosť alebo pôvod názvu, uplatní skôr tzv. emocionálno-expressívnu rovinu prekladu, kde je pomenovanie nositeľom významu. Vtedy sa nám javí vhodné popri zachovaní pôvodného názvu opisným spôsobom preložiť do zátvorky, ak sa to dá, čitateľovi význam názvu do cudzieho jazyka – napr. Jaskyňa mŕtvych netopierov (Dead Bats' Cave), Silická ľadnica (Silická Ice Cave) a pod. Pri takomto preklade by bolo vhodné držať sa, ak sa to dá, zásady jednotnosti. Pri prekladaní je nutné brať do úvahy adresátov textu a tým adaptovať ho konkrétnej cieľovej skupine.

Polemika naďalej ostáva nad inšpiráciami zo zahraničia, ako aj mierou známosti objektu, ktorého meno prekladáme. Práca s českými a slovinskými (Muší 2009) zdrojmi potvrdzuje, že aj napriek existujúcim pravidlám sa prekladateľská prax prispôbuje cieľovému čitateľovi. Taktiež je možné, že si vedecká obec, v našom prípade geografická obec, ustáli isté podoby prekladov – napr. Slovak Paradise, Slovak Karst, High Tatras a pod. V tomto príspevku sme opomenuli administratívne choronymá a ich preklad v geografickej praxi. Pojmy ako obec, okres, kraj, samosprávny kraj, sídlisko by si tiež vyžadovali istú mieru ustálenia.

Záver

Keďže na Slovensku nie je dosiaľ konvenčne stanovený spôsob prekladu slovenských geoným do cudzieho jazyka, prijatie určitej miery konvencie v zmysle jednoduchých jednotných pravidiel by bolo významným prínosom. V októbri 2012 bola Úradom geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky vydaná publikácia *Zásady používania názvov geografických objektov v cudzojazyčnom texte publikácií vydávaných v Slovenskej republike*, ktorá určuje jednotný postup pri používaní názvov geografických objektov v cudzojazyčnom texte publikácií vydávaných v Slovenskej republike. Za cudzojazyčný text publikácií vydávaných v Slovenskej republike sa na účely týchto zásad považuje každý text v inom ako v slovenskom jazyku obsahujúci geografické názvy v publikácii vydané na území Slovenskej republiky. Štandardizované geografické názvy sú záväzné pre vydavateľov kartografických diel, odborných publikácií, na používanie v tlači a v iných prostriedkoch masovej komunikácie a v úradnej činnosti orgánov verejnej správy, rovnako to platí pre vydavateľov kartografických diel a odborných publikácií vydávaných v cudzom jazyku a na používanie v tlači a v iných prostriedkoch masovej komunikácie šírených v cudzom jazyku.

Pre geografickú obec je prijatie tohto dokumentu prínosné tým, že zavedenie pravidiel môže priniesť zmiernenie variantov v textoch. Na druhej strane možno očakávať, že prax vedeckých komunít a vlastné pravidlá nebudú preberanie tohto postupu rešpektovať. Naďalej platí, že sa nevyhne prekladateľským problémom, v istých prípadoch aj problému nepreložiteľnosti (Hrehovčík 2006). V každom prípade je potešiteľné, že styčný bod, od ktorého sa možno odraziť, je na svete.

Literatúra

- CLARK, A., N. 1998: *Dictionary of Geography*, Londýn (Penguin Reference).
- COLLINS, T. 2008: *Correct your English Errors*. (MC Graw Hill).
- CSACHOVÁ, S. 2010: Slovenské geografické názvy v preklade. *Geografia Cassoviensis*, 4(1), 33-35.
- CSACHOVÁ, S. 2012: Slovak Geographical Names and Translation Traps. *Geographica, Acta Univeritatis Palackianae Olomucensis*, 43(1), 51-60.
- DUGOVIČOVÁ, Š., CIHOVÁ, J., OSTROŽLÍKOVÁ-WATERS, I. *Angličtina pre geológov a geografov, 1. vyd.*, Bratislava (Univerzita Komenského).
- HORŇANSKÝ, I. 2011: Poznámky k štandardizácii geografických názvov. *Slovenská reč*, 76(4), 212-220.
- HREHOVČÍK T. 2006: *Prekladateľské minimum*. Bratislava (Iris).
- JAZYKOVEDNÝ ÚSTAV LUDOVÍTA ŠTÚRA 2000: *Pravidlá slovenského pravopisu*, Bratislava (Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Veda: Vydavateľstvo SAV).
- JORDAN, P. 2010: Landscape and names. The role of geographical names in space and space-related identity building. *Folia Geographica*, 16, 47-52.
- KAČALOVÁ, E. 2010: *Používanie geografických názvov z pohľadu zákona o štátnom jazyku*, referát prednesený 17. júna 2010 na Seminári o štandardizácii geografického názvoslovia.
- LUPTÁK, M. 2005: Význam poznania zemepisných mien pre preklad. In Ďuricová, A. ed. *Komunikácia v zjednotenej Európe IV*, Banská Bystrica (UMB), pp. 49-54. www.fhv.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=564.
- MAJEROVÁ, Z. 2006: *Geografický slovník pre riešiteľov Geografickej olympiády*. Bratislava (Iuventa), 56 p.
- MAJTÁN, M. 1986: Metódy a ciele štandardizovania geografického názvoslovia. *Kultúra slova*, 20(5), 144-150.
- MAJTÁN, M. 2006: Exonymá v kartografii, mediálnej komunikácii a preklade. In Keníž, A. ed. *Medzikultúrny a medzipriestorový faktor v preklade*, Letná škola prekladu, Bratislava (AnaPress), pp. 89-94.
- MELLO, J. ed. 1997: *Vysvetlivky ku geologickej mape Slovenského krasu*. Bratislava (Vydavateľstvo Dionýza Štúra).
- MUŠI, N. 2009: Translating Slovene Geographical Names into English with Special Reference to the Translation of Tourist Texts. Diplomová práca. Filozofická fakulta Univerzity v Maribore, Slovinsko. <http://sciget.com/Predogled/1020/8c4969706180f177cf32eeff97deb4b7dfa2b2d7>
- PAŠTEKA, V., DUGOVIČOVÁ, Š. 1998: *Príručka odbornej angličtiny pre geofyzikov a geológov*. Bratislava (Prírodovedecká fakulta), 133 p.
- POLÁK, M. ed. 1997: *Vysvetlivky ku geologickej mape Braniska a Čiernej hory 1:50 000*, Bratislava (Vydavateľstvo Dionýza Štúra).
- ŠOSTÁKOVÁ, E. 2012: *Preklad slovenských geografických názvov do anglického jazyka a metodická aplikácia do vyučovania geografie*. Diplomová práca. Košice (Ústav geografie, Prírodovedecká fakulta), 61 p.
- ÚRAD GEODÉZIE, KARTOGRAFIE A KATASTRA SR. 2012: *Zásady používania názvov geografických objektov v cudzojazyčnom texte publikácií vydávaných v Slovenskej republike*. Bratislava (Úrad geodézie, kartografie a katastra SR), 28 p.
- ÚRAD GEODÉZIE, KARTOGRAFIE A KATASTRA SR. 2011: *Koncepcia rozvoja štandardizácie geografického názvoslovia v Slovenskej republike na roky 2011 – 2015*. Bratislava (Úrad geodézie, kartografie a katastra SR) 13 p.
- ÚRAD GEODÉZIE, KARTOGRAFIE A KATASTRA SR. 2010: *Zborník materiálov zo Seminára o štandardizácii geografického názvoslovia zo dňa 17. 6. 2010 v Bratislave*.
- Webová stránka United Nations Group on Expert on Geographical Names. <http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/unegen/unegenconf10.html>.

“Lost in Translation”: to Translation of Slovak Geonames to the English Language

Stela CSACHOVÁ

Summary: *Academic publishing is undergoing many changes, as it makes natural to publish in English. The outreach of research findings to abroad is greater provided the works are published in an internationally accepted language of academic work. English has revolutionized in geographical journals in Slovakia. It is necessary to consider the translation of geographical names (place names) or geonames which are abundant in geography-related texts.*

Since there is no kind of convention or a set of rules stating how to translate Slovak geographical names, there are rules varying from journal to journal and field to field. The translation practice proves using local or regional Slovak geonames in English-written paper by Slovak translator may cause misunderstanding in addressing the geographical feature. We have collected the list of geonames of Slovak endonyms translated to English and found many confusing translations.

In talking about geonames, it is important to differentiate between endonyms and exonyms. An exonym is a name for a place or a personal name that differs from that used in the official language within that place or for that person by the local inhabitants (in Slovakia it means the names of foreign places outside Slovakia – Paríž, Londýn, Moskva adopted to the Slovak language). The exonyms are therefore of interest to representatives of many disciplines. The endonym is a name used by the people or local themselves (in Slovakia it means the names of places within Slovakia in the Slovak language – Slovenský raj, Spišský hrad, Slovenský kras).

In October 2012 there have been the “Rules for use of the names of geographical objects in foreign language text of publications published in the Slovak Republic” released by the Office of Geodesy, Cartography and Cadastre of the Slovak Republic. The rules define that those few Slovak geographical names that have their widely accepted English equivalent are recommended for use without any restriction (fig. 2). If the geonames are compound, they do not change at all or the generic term (always placed after the specific element) should be translated into English (f. ex. Zádielská tiesňava/Zádielská tiesňava gorge, Slovenské Rudohorie/Slovenské Rudohorie Mountains). In case we want to emphasize the circumstances or expression under which the place was branded the name to the reader we suggest it would be translated literally in the parenthesis, f. ex. Bats´ Cave, Silická Ice Cave etc. Overall stated, the proposed translation is not considered the final product and it is open to further discussions and refinements.

Tab. 1. *Exapmls of endonyms and exonyms*

Tab. 2. *Examples of exonyms from Slovakia (collected from atlases from renowned publishers)*

Tab. 3. *Examples of variations of selected Slovak geonames in English*

Adresa autora:

RNDr. Stela Csachová, PhD.

Ústav geografie

Prírodovedecká fakulta, UPJŠ Košice

Jesenná 5, 040 01 Košice

stela.csachova@upjs.sk